

ERHVERVSJURA

RETTEN HAR FÅET NYT VÆRKTØJ

GRUPPESØGSMÅL: Med indførelsen af gruppesøgsmål i 2007 er der nu tre stykker værktøj i retssagskassen: en lille, en mellem og en stor polygriptang.



LARS BO LANGSTED
professor,
Juridisk Institut,
Aalborg Universitet

erhverv@jp.dk

Stærkt inspireret af amerikansk ret indførte vi herhjemme i 2007 (med virkning fra 2008) mulighed for at føre såkaldte gruppesøgsmål.

Retsplejerådet, der behandlede området i en betænkning fra 2005, var vel næppe ovenud begejstrede for en sådan model, men mente dog, at det kunne være et relevant yderligere stykke værktøj at have i værktøjskassen ved siden af de almindelige regler.

Lidt forenklet kan man sige, at vi siden 2007 har haft tre polygriptænger i retssagskassen.

En lille polygriptang hvor en mand anlægger en sag mod en anden mand – eller et firma mod et andet firma – eller en kvinde mod et firma osv.

Fælles for disse sager, som er langt de almindeligste, er, at den, der anlægger sagen (sagsøger), får en dom over den sagsøgte, eller denne frifindes, og den dom har kun retsvirkning mellem de to parter.

Min nabo får f.eks. en dom over et firma, som producerer hundemad. Den går ud på, at firmaet har slået naboens hund ihjel ved at undlade at screene hundemaden for særlige bakterier, der kan virke dræbende.

Firmaet skal ifølge dommen erstatte hundens værdi for min nabo. Selv om min hund har fået præcis den samme hundemad og er død på præcis samme måde som min nabos, kan jeg som udgangspunkt ikke bruge dommen til noget.

Hundefoderfirmaet kan afvise mit krav på erstatning, selv om jeg står og vifter det om næsen med dommen, som min nabo fik, og henvise mig til at anlægge sag, hvis jeg vil noget.

I realiteternes verden vil de fleste firmaer dog i sådanne tilfælde frivilligt tilbyde at betale erstatning til andre hundeejere med tilsvarende døde hunde.

Gjorde firmaet ikke det, skulle omtalen i pressen og på de sociale medier hurtigt få lukket hundefoder virksomheden, der så ville have sparet sig ihjel. Men det ville altså være (næsten) helt frivilligt og ikke noget juridisk eller noget markedskræfterne ville »tvinge« til.

I situationer hvor der er anlagt mange sager af en bestemt type med næsten

samme indhold, vil man fra retssystemets side endvidere kunne gøre det, at man enes med alle parter om at vælge en eller flere »prøvesager« og derefter lave »hurtige afgørelser« i de øvrige, som så vil have afventet prøvesagernes afgørelse. Et eksempel på dette så man under de for 10-15 år siden meget omtalte sager om selskabstømning.

Når den juridiske hovedregel er, at en dom kun gælder mellem parterne i den pågældende sag, skyldes det, at det faktisk er uhyre sjældent, at virkeligheden (sagens faktum) er ens i ret mange sager.

Selv i sager, som for en umiddelbar betragtning synes ens, kan der meget let være måske afgørende forskelle: Fem investorer er blevet snydt af det samme misvisende prospekt. Men hvis en af de fem anlagde sag, førte den ved domstolene og fik medhold i, at han skulle have sit indskud tilbage, er det ikke givet, at sagen skulle ende på samme måde for de fire øvrige.

Det kunne være, at den ene havde bedt om og faktisk fået supplerende oplysninger, så han burde have kunnet indse, at prospektet ikke var rigtigt. Den anden havde fået hjælp fra sin revisor, som allerede ud fra prospektet kunne se, at der var noget galt og derfor ville have gravet dybere. Den tredje havde faktisk aldrig læst prospektet, og den fjerde havde været gift med udbyderen, kendte hele baggrunden og var (dengang) ligeglad med risikoen. »Man er vel gambler«, som hun sagde dengang.

Den mellemste polygriptang har vi kendt i lige så mange år som den lille.

Det er tilfælde, hvor flere anlagte sager har et vigtigt fælles hovedtema, men hvor man også kan håndtere eventuelle mindre forskelle. Det er reglerne om »kumulation« eller »sammenlægning« af sager. Det kunne måske i investor-eksemplet være en god idé at nøjes med at føre én sag, men med mange parter.

Hovedspørgsmålet i sagen kunne således være, om prospektet var urigtigt, hvad udbyder vidste om denne urigtighed, og om urigtigheden var så væsentlig, at sandheden som udgangspunkt ville have skræmt investorerne væk.

Under den sag kunne man endda inddrage den anden investors revisor, udbyders revisor eller advokat, eller hvem der ellers kunne tænkes at have begået erstatningspådragende fejl.

Og så fik vi altså i 2007 den store polygriptang. Den hvor en masse mennesker med samme type krav udsprunget af samme retsforhold med stort set samme faktum kan få rettens tiladelse til at anlægge et samlet gruppesøgsmål mod en enkelt sagsøgt.

Udgangspunktet i dansk ret er, at alle de, der ønsker at deltage i et sådant gruppesøgsmål, skal melde sig til, og så omfatter afgørelsen "kun" alle de tilmeldte. Men der er også mulighed for at lave gruppesøgsmål, der som udgangspunkt omfatter alle med samme type krav, medmindre de aktivt har frameldt sig.

Hvis retten skal godkende,

at en sag køres som gruppesøgsmål, kræves der primært, at sagen efter sit indhold skal være egnet til det: en meget stor mængde, i det vigtige, juridiske faktum, næsten identiske sager mod samme sagsøgte.

Derudover ligger der i godkendelseskravet også en hensyntagen til, at en sagsøgt i et sådant gruppesøgsmål meget vel kan risikere at få ruineret sin virksomhed om ikke undervejs i sagen, så hvis de mange individuelle mindre krav udløser en samlet erstatning af en størrelse, som virksomheden ganske enkelt ikke kan honorere.

Hvis vi bliver i eksemplet med investorerne og udvider deres antal ganske meget, fastslog Vestre Landsret i en afgørelse fra januar 2012, at sagen mod Hedgeforeningen Jyske Invest og Jyske Bank kunne køres som et gruppesøgsmål, idet Landsretten bl.a. sagde:

»Selv om der må antages at være individuelle forskelle med hensyn til omstændighederne i forbindelse med de enkelte investorers køb af andele, findes kravene mod de sagsøgte grundlæggende at have en sådan ensartethed, at betingelserne i retsplejeloven ... er opfyldt.«

I en anden sag fra juni 2012 måtte Højesteret tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt og i givet fald hvor stor en sikkerhed de enkelte deltagere i et gruppesøgsmål om erstatning i anledning af nogle investeringer i vindmøller skulle stille.

Højesteret fastslog, at der skulle stilles sikkerhed fra de enkelte medlemmer af for-

Generelt kan man ikke sige, at den store polygriptang endnu har vist nogen større værdi som et nyt redskab i værktøjskassen.

Lars Bo Langsted

sikkerhedsstillelse på 1.200 kr. pr. 1/100-del ejerskab af en vindmølle.

En af de mest omtalte gruppesøgsmålsager i øjeblikket vedrører indførelsen af den digitale tinglysning. Her er kun ca. 800 tilmeldte sagsøgere ud af et potentiale på skønnet 50.000 borgere, der mistede penge på, at de ikke kunne få tinglyst køb eller salg i en længere periode.

Når så få har tilmeldt sig, kan det skyldes, at det for mange trods alt har været småpenge, de har mistet på den konto sammenlignet med alle de øvrige omkostninger ved en hushandel.

Det kan også være manglende lyst eller evne til at finde dokumentation frem for den påståede forsinkelse og det deraf lidte tab. Og det kan være, at mange har tænkt, at det alt sammen er fortid nu, så man – meget fornuftigt – ikke vil bruge flere år af sit liv på at gå og følge med i retssagen.

Generelt kan man ikke sige, at den store polygriptang endnu har vist nogen større værdi som et nyt redskab i værktøjskassen.

Men værktøj kan som bekendt også bruges til at true med. Og indtil videre synes det, som om Forbrugerombudsmanden, der har kompetence til at anlægge gruppesøgsmål eller indtræde i eksisterende sådanne, har haft held til at få nogle forlig mellem parterne på plads – måske ved blot at nævne muligheden for at anvende den nye store tang.

I virkeligheden er det måske her, den største værdi af den nye mulighed findes.

eningen, men at sikkerheden kun skulle dække over omkostninger i én retsinstans. Højesteret sagde herudover:

»Efter det oplyste kan gruppesøgsmålets samlede værdi, såfremt alle potentielle gruppedeltagere tilmelder sig dette, ansættes til 94 mio. kr. Sikkerhedsstillelsen må herefter fastsættes skønsmæssigt under en vis hensyntagen til sagens værdi samt under hensyn til sagens omfang og karakter og det med sagen forbundne arbejde.«

Og retten landede på en

